

Kerääjäkasvikokemuksia Uudenmaan tiloilta vuodelta 2016

Tiivistelmä UusiRaHa-hankkeen kyselytutkimuksen tuloksista

Kysely lähetettiin Uudenmaan niille tiloille, jotka viljelivät kerääjäkasveja vuonna 2016. Kyselyyn vastasi 82 tilaa, jolloin vastausprosentti oli 16,3. Vastaajissa oli sekä vain vähän että jo paljon kokemuksia kerääjäkasveista omaavia viljelijöitä. Tiloista neljäsosa oli luonnonmukaisessa tuotannossa. Tähän lyhyeen yhteenvetoon on koottu kymmenen keskeistä kyselyn tulosta. Kyselystä on kirjoitettu myös laaja yhteenveto, joka löytyy osoitteesta www.uusirahanke.fi.

1. Suhtautuminen kerääjäkasveihin yleensä myönteistä

Vaikka maksettu tuki oli suurin yksittäinen tekijä kerääjäkasvien käyttöön, vastaajat tiedostivat niiden mahdollisuudet pellon kasvukunnon parantajina, ympäristöhyötyjä unohtamatta. Myös haittoja kerääjäkasveista nähtiin, niistä suurimpina kasvinsuojelun ja puinnin hankaloituminen, seuraavana työn lisääntyminen.

Neljä viidestä totesi kerääjäkasvien hyödyt haittoja suuremmiksi. Monet tavoittelevat pelloilleen sopivinta kerääjäkasvien toteutustapaa peltojensa kasvukunnon parantamiseksi. Kokonaisuutena viljelijät ovat ottaneet varsin myönteisesti kerääjäkasvit vastaan, vaikka haasteitakin sen peltoa parantavassa ja viljelyä hyödyttävässä toteuttamisessa riittää.

2. Kasvilajit ja kylvösiemenmäärät

Italianraiheinää käytti kerääjäkasvina puolet vastaajista, valkoapilaa lähes yhtä moni, puna-apilaa ja timoteita neljäsosa. Muita kasvilajeja käytti vain harva. Kylvötiheydet vaihtelivat suuresti tilojen välillä ja moni käytti pienempiä siemenmääriä kuin on suositeltu. Kylvösiemenen käyttömäärät näyttävät kuitenkin olevan hieman lisääntymässä.

Puolet tiloista kylvi kerääjäkasveja joko kauran tai kevätvehnän tai molempien aluskasveiksi. Mallasohraa oli pääkasvina neljäsosalla, rehuohraa ja härkäpapua noin viidesosalla tiloista. Lisäksi pääkasveina toimivat kevätropsi, syysruis, herne, syysvehnä ja tattari, yksittäisillä tiloilla myös kevätruis, kevätropsi, syysrapsi, sekavilja, pellava, speltti ja sokerijuurikas. Viidesosalla tiloista pääkasvi tai lohkon ominaisuudet vaikuttivat kerääjäkasvin lajivalintaan tai siemenmäärään.

3. Kylvötavan vaikutus taimettumiseen

Puolet kylvi aluskasvin kylvölannoittimen piensiemennälaitteella, ja vastausten perusteella sen avulla taimettuminen onnistui parhaiten. Viidesosan käyttämä erillinen kylvö kylvökoneen vantailta tuotti myös hyvän taimettumisen. Keskipakolevittimellä (neljäsosa), epäonnistuttiin eniten, sitä hieman parempaan taimettumiseen johti arvioiden perusteella pneumaattinen levitin (kymmenesosa).

Vastaajista 60 % kylvi kerääjäkasvin pääkasvin kylvön yhteydessä, yleensä hyvällä tuloksella. Vielä paremmaksi onnistuminen koettiin, jos kylvettiin 1 – 3 päivää pääkasvin jälkeen tai jo pääkasvia ennen, mutta näissä oli vain muutamia vastaajia. Kun kylvettiin 4 – 10 päivää pääkasvin jälkeen, oli sekä hyvin että huonosti onnistuneita vähemmän kuin pääkasvin aikaan kylvettäessä. Heikoin tulos syntyi kylvettäessä yli kymmenen päivää pääkasvin jälkeen. Näin kylväneitä oli toiseksi eniten (20).

Keskimäärin parhaaksi taimettuminen arvioitiin siis, kun kerääjäkasvi oli kylvetty samaan aikaan pääkasvin kanssa kylvökoneen heinänsiemenlaitteen avulla. Tämä tapa todettiin hyväksi myös jo 1990-luvun tutkimuksissa. Onnistumiset myös muissa kylvötavoissa ja viljelijöiden halukkuus käyttää muitakin kylvöaikoja osoittaa kuitenkin, että kylvömenetelmien tutkimusta tarvittaisiin edelleen.

4. Kylvöjä muokattuun ja muokkaamattomaan

Kynnettyyn peltoon kylvi kerääjäkasveja 62 % vastaajista, 31 % kylvi kevennetysti muokattuihin ja 22 % muokkaamattomiin peltoihin. Osalla tiloista kylvettiin siis eri tavoin muokattuihin peltoihin. Kerääjäkasvin taimettuminen epäonnistui vähiten kynnetyillä pelloilla. Toisaalta kevytmuokkausta käyttäneissä oli suhteellisesti eniten erittäin hyvin onnistuneita ja suorakylväjistä suurin osa oli valinnut onnistumisluokan hyvä. Kaikilla tavoilla on siis edellytykset hyvään taimettumiseen.

Yhdeksän vastaajaa oli kylvänyt kerääjäkasveja syyskylvöiseen kasviin keväällä. Kaksi oli kylvänyt roudan päälle, kaksi pellon sulamisen jälkeen maan pinnan alettua kantaa, kolme viljan ollessa jo hyvässä kasvussa ja kaksi juuri ennen viljan korrenkasvun alkua. Kaikki käyttivät hajakylvöä, mutta viisi vastaajaa pyrki multaamaan siemenen esimerkiksi rikkakasviäkeellä. Kaikki onnistuivat kerääjäkasvin perustamisessa vähintään kohtuullisesti. Tilat, jotka kylvivät aluskasvin pellon alettua kantaa sulamisen jälkeen ja kevyesti mullaten, vastasivat taimettumisen olleen erittäin hyvän.

5. Aluskasvin vaikutus pääkasviin

Pääosa vastaajista oli sitä mieltä, että kerääjäkasvi ei haitannut pääkasvin kasvua ja noin neljäsosa, että se haittasi hieman. Vajaa 10 % arvioi aluskasvin haitanneen huomattavasti, mutta 5 % oli sitä mieltä, että aluskasvi lisäsi pääkasvin kasvua. Osa piti vaikutuksen arviointia mahdottomana. Aluskasvin vaikutuksia pääkasvin lakoutumiseen oli havaittu hyvin vähän.

Kasvilajeista italianraiheinä ja apilat koettiin kilpailevampina kuin monivuotiset heinät. Kolmasosa vain italianraiheinää ja viidesosa vain puna- tai valkoapilaa käyttäneistä sekä jokainen persianapilaa käyttänyt arvioi aluskasvin haitanneen pääkasvia huomattavasti. Siemenmäärä ei vaikuttanut koettuihin haittoihin. Tulos tukee riittävän siemenmäärän käyttöä kerääjäkasvuston varmistamiseksi mutta kohtuudessa pysymistä, jotta pääkasvi ei kärsi kilpailusta liiaksi.

6. Aluskasvin vaikutus kasvinsuojeluun

Kolmannes koki aluskasvin vaikeuttaneen kasvinsuojelua, vajaa puolet ei. Viidesosa oli sitä mieltä, että aluskasvi vähensi rikkakasveja. Vaikeutumisen syyksi todettiin etenkin rikkakasvien kemiallisen torjunnan ainevalikoiman ja aineiden tehon pieneneminen. Torjunnan ajankohdan päättäminen aluskasvin perusteella hankaloitti torjuntaa myös. Hankaluuksista huolimatta puolet kemiallista torjuntaa käyttäneistä totesi sen tehonneen hyvin rikkakasveihin ja aluskasvien säilyneen silti hyvin.

7. Kerääjäkasvin kasvu pääkasvin korjuun jälkeen

Viljelijöiden näkemyksen mukaan peittävään loppusyksyn kerääjäkasvustoon päästiin keskimäärin varsin hyvin. Noin 70 % vastasi kerääjäkasvin peittäneen syksyllä pellon pinnan kokonaan tai lähes kokonaan ja sen olleen vähintään melko rehevää. Vain reilu 10 % arvioi kerääjäkasvin peittäneen korkeintaan puolet pellon pinnasta.

Niistä, joilla oli kerääjäkasvia jo vuonna 2015, puolet totesi sen jäljiltä kasvua pellossaan myös vuonna 2016. Näistä puolet totesi, ettei kasvusta ollut mitään haittaa. Kolme vastaajaa totesi

edellisvuoden kerääjäkasvista olleen suurta haittaa pääkasvin kasvulle tai korjuulle, lopuille haitta oli pieni. Kasvien monivuotisuus on silti syytä ottaa viljelytekniikassa huomioon.

Eniten seuraavan vuoden kasvulta katsottiin välttytyn kerääjäkasvuston syksyisen maahan muokkaamisen, etenkin kynnön, ansiosta, mutta myös keväisen muokkauksen todettiin tehonneen. Kasvuston ruiskuttaminen keväällä tai syksyllä olivat muut keinot jälkikasvun välttämiseen.

8. Jälkivaikutuksen huomioiminen typpilannoituksessa

Vain harva vähentää typpilannoitusta apiloiden jälkeen. Viidesosa valitsi syyksi sen, että suurenevat sadot lisäävät typen tarvetta. Harva myöskään lisää typpilannoitusta, vaikka heinäkasveja olisi käytetty kerääjäkasveina lohkolla vasta vähän aikaa. Yksi kertoi vähentävänsä typpilannoitusta, kun heiniä on käytetty kerääjäkasveina jo useamman vuoden ajan. Jälkivaikutuksen huomioiminen on yksi tärkeistä kohdista, joihin viljelijät kaipaavat lisää työkaluja päätöstensä tekoon.

9. Kerääjäkasvien käyttö tulevaisuudessa

Neljä viidestä aikoi lähivuosina pitää kerääjäkasvialan suurin piirtein ennallaan. Oleellisesti kerääjäkasvien pinta-alaa suunnitteli lisäävänsä 10 % ja samoin vähentävänsä 10 % vastaajista.

Vastaajista 40 % ilmoitti jatkavansa kerääjäkasvien viljelyä täysin samaan tapaan kuin vuonna 2016. Noin 25 % harkitsi uutta kerääjäkasvilajia ja 10 % nyt käyttämänsä lajin pois jättämistä. Noin 20 % arveli lisäävänsä seosten käyttöä ja 10 % aikoi kiinnittää entistä enemmän huomiota käyttämänsä kerääjäkasvilajin lajikkeeseen. Kerääjäkasvien siemenmäärää aikoi lisätä 13 % ja vähentää 5 % vastaajista. Kylvötekniikan muuttamista harkitsi kymmenesosa vastaajista, samoin aluskasvin kylvämisestä myös sellaiseen pääkasviin, johon ei ole aiemmin kylvänyt. Yksi vastaaja aikoi kylvää kerääjäkasvia myös elokuussa satokasvin korjuun jälkeen, vaikka tukea ei maksettaisi.

10. Tutkimustarpeet

Osaan esiin tulleista tutkimustarpeista on reagoitu jo UusiRaHa-hankkeessa. Kokeita on tehty kerääjäkasvien käytöstä suorakylvössä ja kevennetysti muokatuissa maissa, italianraiheinän lajikkeista ja aluskasveista syysvehnään kylvettynä. Kesällä 2018 aloitettiin typpitasojen vertailu, kun italianraiheinä on ohran aluskasvina. Samoin perustettiin aluskasvien lajikokeet kevätöljykasveilla.

Pääkasvin kanssa samaan aikaan tehty kylvö on osoitettu hyväksi tavaksi perustaa kerääjäkasvusto. Viljelijöiden halu myöhäisempiin kylvöihin puolustaisi kuitenkin kylvöajankohdan uutta tutkimista. Ratkaisut pienen siemenen multaamiseksi viljan oraaseen kylvettäessä voivat parantaa myöhemmän kylvön tulosta. Kylvöaikoja ja -tapoja tulisi verrata satunnaistetuissa, erilaisissa oloissa toistetuissa peltokokeissa, jolloin tulokset kylvöaikojen välisistä eroista olisivat luotettavalla pohjalla.

Heinä- ja apilakasvien seoksista on varsin vähän tutkimustuloksia, ja seosten käyttö yleensäkin on kyselyn perusteella melko harvinaista. Siksi täydentävää tutkimustietoa seoksista tarvittaisiin.

Kiitämme vielä kaikkia vastaajia ja toivomme, että kyselyn tuloksista on iloa ja hyötyä monelle.

UusiRaHa-hanke

Hannu Känkänen, hankejohtaja, Luonnonvarakeskus

Jarmo Ketola, hankekoordinaattori, Luonnonvarakeskus

